

VIAZANOSŤ ROZHODCOV VÔĽOU STRÁN BINDING NATURE OF PARTIES' AGREEMENT IN ARBITRATION

SLAVOMÍR HALLA

Právnická fakulta Masarykovy Univerzity,
Katedra mezinárodného a evropského práva

Faculty of Law - Department of International and European Law,
Masaryk University, Czech Republic

Abstract in original language

Autonómia vôle strán je nesporne jedným zo základov rozhodcovského konania, či už vo vnútroštátnej alebo medzinárodnej forme. Ved' práve, a jedine, autonómny prejav vôle strán umožňuje odňať spor verejnoprávnej inštitúcií – súdu, a preniesť ho pred kvázi súkromný orgán – rozhodcov. Princíp autonómie nepochybujú národné právne poriadky, ani medzinárodné dohovory, či pravidlá rozhodcovských inštitúcií. Je však táto autonómia neobmedzená? Predložený článok sa pokúsi ponúknuť jeden z možných pohľadov.

Key words in original language

Rozhodcovské konanie; limity autonómie vôle strán.

Abstract

Party autonomy is indisputably one of the cornerstones of arbitration (proceedings), either national or international. It is due to this autonomy which the parties manifested that the dispute may be transferred from a public authority – court – to a quasi private body – arbitration panel. National arbitration law, international treaties or institutional rules; they all recognize it and build the proceedings around it. However, is this autonomy an unlimited one? This article shall provide the reader with one possible view.

Key words

Arbitration; party autonomy; limits.

Riešenie obchodných sporov v medzinárodnom prostredí.

Otvorenosť hraníc, voľný pohyb tovaru a existencia skutočne globálneho obchodu v priebehu posledných desiatok rokov, prináša okrem mnohých pozitív aj isté negatívne javy. Spory obchodníkov, ktoré možno ľahko označiť za skutočne medzinárodné, patria nepochybne medzi ne. K riešeniu sporov nepochybne slúži súdna sústava, základný prvok každého moderného, demokratického a právneho systému. Avšak medzinárodní obchodníci už od vekov dávajú prednosť alternatívnym riešeniam, tým ktoré

dokážu lepšie pracovať s podstatou obchodného sporu v globálnom prostredí. Medzi ne radíme jednoznačne aj medzinárodné rozhodcovské konanie.

Medzi výhody medzinárodného rozhodcovského konania sa pravidelne radí:¹

- v zásade nižšie náklady na konanie oproti konaniu pred štátnymi súdmi,
- jednoduchšie a flexibilné procesné pravidlá,
- neverejnosť konania,
- kontinuita rozhodovania,
- silnejšie predpoklady pre uznanie a výkon rozhodcovských nálezov,
- posilnenie princípu autonómie vôle strán.

Práve posledný menovaný princíp je objektom záujmu skúmania tohto článku. Je to práve autonómia strán, ktorá dovoľuje, aby medzinárodná obchodná arbitráž spĺňala svoje ciele - poskytla stranám procesne neutrálne územie, nezaťažené procesnými normami vlastnými niektorému z účastníkov sporu.² Na strane druhej ako každý systém riešenia sporu, musí aj medzinárodná obchodná arbitráž zaisťovať procesnú spravodlivosť. Rozhodcovské konanie musí vždy prebiehať tak, aby nebola žiadna strana ukrátená o možnosť prezentovať svoje stanovisko a aby k oboj stranám pristupoval tribunál za rovnakých okolností rovnako.³

Na ilustráciu oboch vyššie uvedených myšlienok si autor dovoľí odcitovať pasáž z rozhodnutia amerického súdu vo veci *Baravati v. Josephthal, Lyin, & Ross* z roku 1994, v ktorom sa súd vyjadril k problematike autonómie strán k výberu metódy riešenia svojich sporov:⁴

"Strany majú širokú slobodu vybrať si mechanizmus riešenia svojich sporov, snád' mimo schválenia pästného súboja, „božieho súdu“, či dokonca rozhodnutia senátu troch opíc. Strany si môžu dohodnúť svojrázne podmienky arbitráže, tak ako si ich môžu dohodnúť akékoľvek iné zmluvné podmienky."

---

¹ Rozehnalová, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, s. 40.

² Born, G. International Commercial Arbitration. s. 1742.

³ Vid' čl. 18 Vzorového zákona UNCITRAL o medzinárodnej obchodnej arbitráži.

⁴ Rozhodnutie Federálne obvodného súdu pre 7 okruh z roku 1994, vydané v zbierke 28 F.3d 704, vo veci *Baravati v. Josephthal, Lyin, & Ross, Inc.*,

Toto rozhodnutie nadnesene poukazuje na to, že aj autonómia vôle musí mať vo sfére alternatívneho riešenia sporov svoje obmedzenia. Ako však k tomuto rozhodnutiu expresívne uviedol Born, keď položil nasledujúcu otázku:⁵

"Čo je zlého na rozhodnutí opíc ... ak je to to, na čom sa strany dohodli?"

Je zrejmé, že ani autonómia vôle nemôže byť neobmedzená. Avšak, ak je tento princíp samotným základom medzinárodného rozhodcovského konania, aké sú teda jeho skutočné limity?

Tento článok v skratke ponúkne pohľad na vonkajšie limity medzinárodného rozhodcovského konania a rozoberie aj ich dopad - tj. viazanosť (?) rozhodcov vôľou strán.

Vonkajšie medze procesnej autonómie strán sporu

Zahraničná ako aj domáca literatúra zhodne uvádzajú, že praktickým dopadom autonómie vôle strán je možnosť dohodnúť sa na postupe, ktorým má byť medzinárodné rozhodcovské konanie vedené. Zároveň však zhodne konštatujú, že táto možnosť je vždy závislá od *lex arbitri*, práva ktorým sa riadi rozhodcovské konanie.⁶ Moderne koncipované národné právne poriadky však v zásade obsahujú len veľmi málo kogentných pravidiel.⁷ Tieto národné pravidlá, či už modelované podľa Vzorového zákona UNCITRAL⁸ alebo nie, vytvárajú "rozhodcovskú magnu cartu", základné procedurálne garancie konania.⁹ Jedná sa o základné, kogentné, dohodou

---

⁵ Born, G. *Commentary and Materials*, s. 443.

⁶ K problematike určiteľnosti *lex arbitri* sa v tomto článku nebudeme vyjadrovať. V zásade je možné konštatovať, že za *lex arbitri* sa prevažne považuje právo krajiny, v ktorej sa nachádza miesto konania rozhodcovského konania. Na strane druhej, s poukazom na všeobecne prijaté tvrdenie "rozhodcovia nemajú svoje fórum", existujú aj názory o možnej delokalizácii, či až denacionalizácii rozhodcovského konania a jeho nezávislosti na akomkoľvek národnom právnom poriadku.

⁷ Born uvádza ako príklad krajín s výrazne kogentnou úpravou rozhodcovského konania Guatemalu, Indonéziu a Kolumbiu. Vid' Born, ref. 2, s. 1316.

⁸ Vzorový zákon UNCITRAL o medzinárodnej obchodnej arbitráži prijatý Valným zhromaždením OSN v roku 1985, s dodatkami v roku 2006 (ďalej len "Vzorový zákon UNCITRAL"). Vzorový zákon je dostupný na internetových stránkach UNCITRAL http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-arb/07-86998_Ebook.pdf

⁹ Ako uvádza Lew, Mistelis a Kröl jedná sa v zásade o právo na spravodlivý proces a riadne prejednanie veci, a právo na rozhodnutie nestranným a nezaujatým rozhodcom. Lew, J.D.M., Mistelis, L.A., Kröl, S., *Comparative international commercial arbitration*, s. 95.

nezmeniteľné požiadavky lex arbitri.¹⁰ Strany (a v zásade aj rozhodcovia) tak majú možnosť "vytvárať" rozhodcovské konanie do podoby, ktorá im najviac vyhovuje a spĺňa ich očakávania pri riešení medzinárodného obchodného sporu.

Nedodržanie týchto základných pravidiel má samozrejme závažné následky. Príkladom možno uviesť Vzorový zákon UNCITRAL a krajiny, ktoré na ňom založili svoje národné lex arbitri. V článku 18 sa zakotvuje kogentná povinnosť viesť rozhodcovské konanie tak, aby sa s každou stranou zachádzalo rovnako a bol jej poskytnutý plný priestor na prejednanie sporu.¹¹ Zároveň sa v článku 34 Vzorového zákona UNCITRAL uvádzajú ako dôvody zrušenia rozhodcovského nálezu súdom aj nasledujúce okolnosti:

Ods. 1 písm. b): "navrhujúca strana nebola riadne upovedomená o ustanovení rozhodcu, alebo o samotnom rozhodcovskom konaní, alebo jej bolo inak znemožnené prejednať spor pred rozhodcami;"¹²

a

Ods. 1 písm. d): "zloženie tribunálu alebo rozhodcovské konanie nebolo v súlade s dohodou strán, mimo prípadov, ak je takáto dohoda v rozpore s ustanoveniami tohto zákona, od ktorých nie je možné sa zmluvne odchyliť; alebo v prípade, ak sa strany nedohodli, tak v rozpore s ustanoveniami tohto zákona."

---

¹⁰ Ako poznamenáva Born, je nutné rozlišovať otázky interné (v zásade otázky samotného konania) a externé (arbitrabilita, postavenie národných súdov atď.). Kým prvé sú typicky upravené dispozitívne (ak sú upravené vôbec), tak druhé predstavujú typicky kogentné normy. Vid' Born, ref. 3, ss. 1310-1347. Na tomto mieste je zaujímavé upozorniť na ustanovenia čl. 190 švajčiarskeho zákon o medzinárodnom práve súkromnom (LPID), ktorý stranám medzinárodnej arbitráž umožňuje dohodou vylúčiť prieskum nálezu súdom, resp. obmedziť dôvody pre ktoré môže byť nález zrušený - je tak jedným z mála zákonov, ktoré umožňujú stranám prejaviť autonómiu vôle aj v takejto zásadne externej otázke.

¹¹ Obdobné požiadavky obsahuje aj iné národné predpisy regulujúce rozhodcovské konanie napr. švajčiarsky zákon o medzinárodnom práve súkromnom (LDIP čl. 182 ods. 3), nemecký zákon o občianskom civilnom procese (ZPO § 1042 ods. 1), anglický arbitrážny zákon (English Arbitration Act 1996 čl. 33 ods. 1), slovenský zákon o rozhodcovskom konaní (ZRK § 17). Český zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení (ďalej len "ZRŘ") takúto povinnosť explicitne nestanovuje, avšak s poukazom na § 30 (primerané použitie občianskeho súdneho rádu) môžeme sprostredkovane dovodiť, že minimálne procesné štandardy by mali byť použiteľné aj pre rozhodcovské konanie. Obdobne, porušenie možnosti plne prejednať spor pred rozhodcami je jedným z dôvodov možného zrušenia rozhodcovského nálezu podľa § 31 ZRŘ.

¹² Obdobne vid' § 31 písm. e) ZRŘ, čl. 190 ods. 2 písm. d), e) LPID, § 1059 ods. 2 písm. b), d) ZPO. Pre európsky priestor potom aj čl. IX ods. 1 písm. c), d) Európske úmluvy o obchodní arbitráži vyhlásené vyhláškou č. 176/1964 Sb. (ďalej len "Európsky dohovor").

Z vyššie uvedeného jasne vyplýva, že akýkoľvek zásah do základov rozhodcovského konania, čo do stránky procesnej spravodlivosti a práva na plné prejednanie sporu, je ohrozený možnosťou zrušenia rozhodcovského nálezu.

Druhé citované ustanovenie uvádza ako etalón správneho priebehu rozhodcovského konania priamo dohodu strán, avšak podriaďuje ju kogentným ustanovenia Vzorového zákona UNCITRAL. Keďže je ustanovenie čl. 18 Vzorového zákona UNCITRAL nepochybne kogentným ustanovením, strany sa od neho nemôžu odchýliť a preto by bola akákoľvek dohoda vo "vzorových" jurisdikciách za týmto účelom neplatná. Nadto, v zmysle druhého vyššie citovaného ustanovenia by sa jednalo o jasný dôvod k zrušeniu vydaného rozhodcovského nálezu.

Okrem možnosti zrušenia rozhodcovského nálezu je ďalšou hrozbou možnosť odmietnutia výkonu rozhodcovského nálezu v inej krajine, než krajine pôvodu. Dohovor o uznaní a výkone cudzích rozhodcovských náleзов¹³ stanoví v čl. V ods. 1 písm. b) a d) identické podmienky vedúce k možnosti neuznať cudzí rozhodcovský nález. Preto konanie, ktoré nerešpektuje základné procesné princípy medzinárodnej arbitráže, povedie k vydaniu nálezu, ktorý zmarí základné očakávania strán - jednoduché uznanie nálezu mimo krajinu vydania.

Môžeme konštatovať, že vonkajšie medze autonómie v zásade určuje aplikovateľné lex arbitri, ktoré sa vo svojej modernej podobe obmedzuje skôr na vytvorenie procesných poistiek, ktoré majú zabezpečiť spravodlivosť a férovosť celého konania.

V prípade, že si strany zjednávajú v rozhodcovskej zmluve podmienky, ktoré by tento princíp porušovali, jednalo by sa v jurisdikciách založených na Vzorovom zákone UNCITRAL o porušenie pripúšťajúce zrušenie prípadného nálezu. Rovnako by bolo možné uvažovať o odmietnutí uznania nálezu. Otázkou však naďalej zostáva, či môžu rozhodcovia takéto ustanovenie pokladať za neplatné a nebyť ním viazaní.

Vnútorne medze - viazanosť rozhodcov dohodou strán

Ako bolo uvedené v začiatku tohto článku, autonómia vôle strán je dominantným princípom medzinárodnej obchodnej arbitráže. Strany sú dominus litis - páni sporu, a ich vôľa určuje, ako bude v konaní postupované. Ako sme však ukázali v predchádzajúcom texte, nejedná sa o slobodu bezbrehú.

---

¹³ V Českej republike vyhlásený vyhláškou č. 74/1959 Sb. (ďalej len "New Yorkský Dohovor")

Predpokladajme teda situáciu uvedenú v závere predchádzajúcej kapitoly s tým, že dohoda strán nastala ešte pred konštituovaním fóra. Pri zohľadnení vyššie popísaných negatívnych následkov by rozhodcovia mali každopádne zvážiť, či príjmu poverenie strán spor za takýchto podmienok prejednať.¹⁴

V prípade, že by rozhodcovia predsa len prijali poverenie strán, malo by byť ich povinnosťou viesť strany k tomu, aby odstránili závadné ustanovenie a napr. novou dohodou napravili potencionálne negatívny stav. Ak strany nepostupujú týmto spôsobom, literatúra uznáva, že v skutočne výnimočných prípadoch je možné, aby rozhodcovia odmietli uznať takúto dohodu strán, a aplikovali príslušné ustanovenia *lex arbitri*.¹⁵ Rozhodcovia pritom budú vychádzať z ustanovení *lex arbitri*, ktoré môže, po vzore Vzorového zákona UNCITRAL, explicitne obmedziť vôľu strán,¹⁶ alebo spraviť tak sprostredkovane explicitným zakotvením princípov a záruk konania.¹⁷

Autor domnieva, že národné sudy, ktorých *lex arbitri* pripúšťa zrušenie nálezu pre nedodržanie dohody strán, by mali takéto ustanovenie vždy interpretovať ako ustanovenie nepokrivajúce oblasť základných procesných záruk. Národný súd by tak mal posúdiť, či príslušné zmluvné ustanovenie skutočne neporušuje základné princípy rozhodcovského konania, a v prípade, že áno, nemal by odklon rozhodcov považovať za exces vedúci k zrušeniu resp. nevykonaniu príslušného nálezu.¹⁸

---

¹⁴ V tejto súvislosti možno poukázať na ustanovenie Etického kódexu American Arbitration Association (v pôvodnej verzii pred revíziou), ktorý v čl. 1 (A) mimo iného uvádza:

"Férové a spravodlivé riešenie sporov je nevyhnutnou súčasťou našej spoločnosti. ... Aby mohlo byť rozhodcovské konanie vnímané verejnosťou ako efektívny nástroj, musí v spoločnosti panovať široké presvedčenie, že sa jedná o nástroj s dostatočnou mierou integrity a spravodlivosti. Preto je každý rozhodca viazaný povinnosťami nie len k stranám samotným, ale aj voči procesu arbitráže ako takému ..."

Kódex je dostupný na <http://www.lectlaw.com/files/adr12.htm>.

¹⁵ Born. ref. 2, s. 1630, 1757-1758.

¹⁶ Vid' napr. čl. 182 ods. 3 LPID, § 1042 ods. 3 ZPO.

¹⁷ Vid' napr. čl. 33 ods. 1, 2 s odkazom na Prílohu č. 1 English Arbitration Act 1996, alebo § 17 ZRK.

¹⁸ Tu je možné uviesť rozhodnutie francúzskeho Cour d'Appel z roku 1996 vo veci *Ministry of Public Works v. Société Bec Frères* (citované v Born, s. 2768, poznámka č. 313). V tomto rozhodnutí francúzsky súd dovodil, že procedúra konštituovania fóra odporovala kogentným ustanoveniam francúzskemu *lex arbitri* (strany sa dohodli len na 2 členom tribunáli, hoci francúzske právo žiada nepárny počet členov), a preto ak rozhodcovia ustanovení stranami postupovali ďalej (podľa francúzskeho práva) a zvolili rozhodcu tretieho, nie je takýto postup, hoc v rozpore s dohodou strán, dôvodom na zrušenie príslušného nálezu.

Na stranu druhú, ako uvádza Born,¹⁹ prevažuje pohľad opačný,²⁰ tj. že rozhodcovia sa musia riadiť uvedenou dohodou strán, hoci je v rozpore s lex arbitri.

Základom argumentácie reprezentantov tejto argumentačnej majority je New Yorský Dohovor. Ten totiž vo vyššie citovanom ustanovení čl. V ods. 1 písm. d) explicitne stavia dohodu strán pred ustanovenia lex arbitri.²¹ Na tejto skutočnosti podľa Borna nemení nič ani odmietací dôvod podľa čl. V ods. 1 písm. e), ktorý odkazuje na zrušenie nálezu vnútroštátnym súdom pôvodu a tým necháva v hre otvorenú možnosť nepriameho návratu kogentných noriem lex arbitri. Ako uvádza Born, z prípravných dokumentov jasne vyplýva, že tvorcovia dohovoru nemali v úmysle:

„povoliť a uznať autonómiu vôle strán, len aby ju mohli vzápätí roztrhať.“²²

Preto by aj nález, ktorý by bol zrušený národným súdom pre porušenie jeho procesných pravidiel lex arbitri, mohol byť v iných štátoch uznateľný a vykonateľný, ak je takéto porušenie dôsledkom rešpektovania dohody strán.

Avšak musíme upozorniť na dôležité ustanovenie, ktoré podľa názoru autora predsa len obmedzuje strany v ich procesných dohodách. Jedná sa o už rovnako citované ustanovenie čl. V ods. 1 písm. b), ktorá vyslovene zakotvuje tzv. medzinárodný procesný poriadok v rozhodcovskom konaní. New Yorský Dohovor tak zakotvuje ochranu najzákladnejším princípom spravodlivého konania. S ohľadom na domáce lex arbitri tak môžeme konštatovať, že ochrana by mohla byť poskytnutá skutočne iba elementárnym princípom ochrany a nie každému kogentnému princípu domáceho práva.

---

¹⁹ Born, ref. 2, s. 2768.

²⁰ K výberu rozhodnutí vid' Born, ref. 2, s. 1263, poznámka pod čiarou č. 150.

²¹ K tomu zrovňaj van den Berg, A. J. New York Convention of 1958: Refusals of Enforcement. s. 11. Autor poukazuje na skutočnosť, že hlavným posunom New Yorského Dohovoru (od predchádzajúceho Ženevského dohovoru z roku 1927) je práve skutočnosť, že tvorcovia dohovoru stanovili jasne primát autonómie vôle strán pre požiadavkami lex arbitri, rozdielne od starej úpravy, ktorá požadovala splnenie ako dohody strán, tak ustanovení lex arbitri. Dostupné na

http://www.arbitration-icca.org/media/0/12125877992500/2007_icc_bulletin_aj_van_den_berg_denials_of_enforcement.pdf

²² Born, ref. 2, s. 1262, k poznámke č. 142.

Môžeme teda uzavrieť, že autonómia strán je skutočne obmedzená. V zásade možno povedať, že táto obmedzenosť vyplýva z povahy rozhodcovského konania. Jedná sa totiž o alternatívu konania pred národným súdom. Hoci suverenita štátu do značnej miery ustupuje v medzinárodných obchodných sporoch pre dobro globálneho obchodu do pozadia, medzinárodné spoločenstvo napriek tomu uznáva, že existujú fundamentálne princípy demokratickej právnej spoločnosti, ktoré musia byť dodržané. Z pohľadu medzinárodnej arbitráže ako systému riešenia sporov sa musí jednať o procesné záruky spravodlivého procesu a rovného zaobchádzania so stranami. Tieto hodnoty sú spoločné naprieč spektrom právnych poriadkov a mali by tvoriť prirodzené hranice autonómie vôle strán aj v medzinárodnom rozhodcovskom konaní.

Záver

Z krátkeho zamyslenia sa nad problémami medzinárodnej obchodnej arbitráže s ohľadom na autonómiu vôle strán možno urobiť tieto závery:

- Medzinárodná obchodná arbitráž bezpochyby nachádza svoj základ v dohode strán. Bez ich vyslovenej vôle odobrať spor národným súdom a predniesť ho pred súkromným panel rozhodcov, nie je rozhodcovské konanie možné.
- Ak dohoda strán tvorí esenciálny predpoklad existencie rozhodcovského konania, je logické, že stranám bude v zásade poskytnutá široká možnosť úpravy samotných pravidiel konania. V tomto smere sú skutočne konštruované medzinárodné dohovory, vzorové zákona a nakoniec aj národná legislatíva.
- Primát autonómie vôle je v zásade tak silný, že medzinárodné konvencie mu priznávajú primát pred ustanoveniami *lex arbitri*, a to dokonca aj vtedy, ak by sa jednalo o kogentné ustanovenia.
- Na strane druhej, medzinárodné dohody rozoznávajú "medzinárodný procesný poriadok" pravidlá spravodlivého procesu uznateľné naprieč jurisdikciami, ktoré musia byť chránené. Autor odvodzuje, že tieto princípy a pravidlá sú prirodzeným limitom autonómie vôle strán.
- S ohľadom na vyššie uvedené by rozhodcovia nemali byť viazaní takou dohodou, ktorá celkom zjavne porušuje medzinárodný procesný poriadok. Zdá sa však, že tento názor stojí v menšine. Možno však konštatovať, že rozhodcovia nie sú viazaní povinnosťami len voči stranám sporu, ale aj voči "sporu" samotnému, resp. voči inštitútu medzinárodnej obchodnej arbitráže. Preto by rozhodcovia pri zvážení všetkých okolností prípadu mali vždy zvážiť, či chcú prijať resp. pokračovať v spore, kde hrozí porušenie základnej procesnoprávnej ochrany strán.

Literature:

- Born, G.: International Commercial Arbitration, Zväzok I-II. Austin: Walter Kluwer, 2009, s. 3303, ISBN: 9789041127594.
- Born, G.: International Commercial Arbitration: Commentary and materials. Hague: Kluwer Law International, 2001, s. 1149, ISBN: 9041115595.
- Lew, J.D.M., Mistelis, L.A., Kröl, S.M., Comparative international commercial arbitration. Hague: Kluwer Law International, 2003, s. 956, ISBN: 9041115684.
- Rozehnalová, N.: Mezinárodní rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. Praha: ASPI, 2002, s. 219, ISBN: 8086395413.
- van den Berg, A.: New York Convention of 1958: Refusals of Enforcement [online]. ICCA, 2007. Dostupné z http://www.arbitration-icca.org/media/0/12125877992500/2007_icc_bulletin_aj_van_den_berg_denials_of_enforcement.pdf

Contact – email

134878@mail.muni.cz